

M. M. Malahov ezredes:

MAGYARORSZÁG ÉS KELET-AUSZTRIA FELSZABADÍTÁSA

(A Szovjetunió Honvédelmi Minisztériumának Katonai Kiadója,
Moszkva, 1965. 295 o.)

A nagy évfordulók mindig fokozottabban irányították a történészek figyelmét egy-egy történeti esemény felé. Ez történt hazánk felszabadulásának 20. évfordulója alkalmából is. Folyóiratunk előző száma már két olyan hadtörténeti műről adott ismertetést, amelyek hazánk felszabadításának közvetlen eseményeivel foglalkoznak.¹ E munkák sorát jelentősen gazdagítja Malahov, jeles szovjet hadtörténész orosz nyelven megjelent könyve. A szerző szerényen katonapolitikai jegyzetnek nevezi írását, olvasása során azonban kitűnik, hogy ennél többről van szó. A magyarországi felszabadító hadműveletek részletes leírása mellett bemutatja az olvasónak, hogyan alakult az ország politikai helyzete a második világháború kezdetétől a felszabadító harcok befejezéséig. Annak ellenére, hogy ezek a politikai helyzetképek a magyar olvasó előtt nem ismeretlenek, s ily módon nem adnak számára új adatokat és értékeléseket, mégis hasznosnak tartjuk, mert a nem magyar olvasó is megismeri belőle országunk háború alatti politikai problémáit.

A könyv felépítése eltér az eddigi, ugyanezzel a témával foglalkozó munkák felépítésétől. A kiadvány három fejezetre tagozódik. Az első fejezet 1944 októberétől — a szovjet csapatok támadásának megindulásától — 1945. február 13-ig, Budapest felszabadulásáig tárgyalja az eseményeket. Mint látjuk, Malahov nem az egyes hadműveletek lefolyása alapján építette fel munkáját. Ennek magyarázata valószínű abban van, hogy a szerző — bár külön beszél a budapesti hadműveletről is — a két támadó hadműveletet egységes egésznek tekinti. Bár ezzel elvileg egyet lehet érteni, véleményem szerint azonban ilyen monográfikus feldolgozásban — a világosabb tagoltság érdekében — helyesebb lett volna a két támadó hadműveletet külön fejezetben tárgyalni.

A második fejezetben a szovjet csapatok balatoni védelmi hadműveletről ír. Az eddigi munkákhoz viszonyítva ez is újszerű. Abban, hogy ezt a hadműveletet a szerző külön fejezetben vizsgálja, bizonyára az a szándék vezette, hogy kiemelje a szovjet csapatok *utolsó védelmi hadműveletét* a Nagy Honvédó Háborúban. A magam részéről ezzel a megoldással teljes egészében egyetértek.

Tartalmilag a harmadik fejezet is eltér az eddigi hasonló jellegű munkáktól. Malahov ugyanis ebben a fejezetben a hadművelet történetét

¹ Tóth Sándor: A szovjet hadsereg felszabadító harcai Magyarországon. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1965., valamint A magyarországi felszabadító hadműveletek 1944—1945. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1964.

annak befejezéséig tárgyalja (a bécsi támadó hadművelet), s nem fejezi be az események ismertetését április 4-ével, hazánk felszabadulásával. Ez a felépítés is helyeselhető, hiszen e hadműveletnek hazánk nyugati felének felszabadítása csak az egyik részét képezi. Egyébként Malahov már a könyv címében is jelzi, hogy a szovjet—német arcvonal déli szárnyán 1945 tavaszán lezajlott események vizsgálatát nem kívánja Magyarország felszabadításával befejezni.

Malahov az első fejezetben bemutatja Magyarország politikai fejlődését a második világháború kezdetétől 1944 végéig. Ennek során ő is felteszi a már sokak által felvetett kérdést: mi az oka annak, hogy bár a magyar nép szabadságszerető, az elnyomók elleni ellenállás mégsem bontakozott ki olyan mértékben, mint más népeknél. Válaszol is rá, de igen szétfolyóan. Fő okként az uralkodó osztályok által szított sovinizmust és demagógiájukat emeli ki, amelyekkel megtévesztették a magyar népet. A terrorról, amely a fasizmusnak ugyanolyan módszere volt a haladó erők ellen, mint az előbb említettek, elnagyoltan ír. A szerző ugyanakkor kissé idealizálja a baloldali erők, mindennek előtt a Magyar Kommunista Párt tevékenységének lehetőségét. A többi politikai párttól adott értékelése sem meggyőző. Fejtegetéséből úgy tűnik, mintha a Kisgazdapárt haladóbb lett volna, mint a Magyar Szociáldemokrata Párt. Az ellenállási mozgalom kibontakozását gátolta még — mint, ahogy arra a szerző is rámutat — az a tény is, hogy Anglia és az Amerikai Egyesült Államok késlekedtek a Horthy-fasizmus elleni hadüzenettel, miután az megkezdte a háborút a Szovjetunió ellen.

A 2. Ukrán Front 1945. október 6-án megindult támadó hadművelete előkészítésének elemzésekor a szerző kiemeli azokat a sajátosságokat, amelyek ezt az előkészítő munkát jellemezték. Többek között: a hadművelet szervezését még a folyamatban levő előző hadművelet idején; a front arcvonalának az átlagosnál szélesebb kiterjedését; a csapatok feltöltetlenségét, valamint azt a nagyigényű politikai felvilágosító munkát, ami abból fakadt, hogy a front csapatai három ország területén tartózkodtak. Malahov nagy jelentőséget tulajdonít azoknak a tapasztalatoknak, amelyeket a front csapatainak gépkocsikon való utánszállítás területén szereztek a hadművelet előkészítése idején.

Malahov könyvének nagy erénye, hogy a nem magyar olvasó számára is betekintést nyújt a magyar ellenállási mozgalom tevékenységébe. A lehetőségekhez képest részletesen ír a különböző partizáncsoportok és a Budai Önkéntes Ezred harcairól, s néhány portrét is közöl az ellenállási mozgalom egyes vezetőiről — Nógrádi Sándor, Szőnyi Tibor és Yariházi Oszkár — és harcosairól.

A hadműveletek igen részletes és pontos leírásaiba szervesen és jól illeszkednek bele azok a hősi példák, amelyeket a szovjet katonák a hazánk felszabadításáért vívott harcok során hajtottak végre, s amelyért a legmagasabb szovjet kitüntetés, a Szovjetunió Hőse címet kapták meg. A szerző e hősök közül soknak portréját is közli. A hőstettek történetének leírása azért is nagy jelentőségű, mert az egyes helységekért folyó harcokhoz kapcsolódnak, s így a lakosság az adott városban, illetve faluban kegyelettel tudja megőrizni a hősök emlékét.

Malahov könyvében nemcsak arra szorítkozik, hogy részletesen leírja a hadműveleteket — annak előkészítésétől a harcok egyes szakaszain keresztül az eredmények és következtetések levonásáig —, hanem az egyes hadműveletek tárgyalása előtt vagy a közben megismerteti az olvasóval a kialakuló demokratikus rendünk politikai és gazdasági eredményeit is. Így módon az olvasó világosan, összefüggésben láthatja a magyarországi

eseményeket, az egyes hadműveletek eredményének kihatásait az ország életének fejlődésére. Csak sajnálni lehet, hogy a szerző nagyon szűkszavúan emlékezik meg azokról az erőfeszítésekről, amelyeket a népi baloldal tett az új demokratikus hadsereg létrehozása érdekében.

Hasznosan illenek a könyv szövegéhez a vázlatok — kár, hogy közülük néhány annyira zsúfolt, hogy megértése nagyon nehéz.

A magyar olvasó számára rendkívül zavaró, hogy a szerző az egyes helységneveket — valószínű eredeti okmányok alapján — olyan átírásban közli, amelyeknek felismerése lehetetlen. Nem ártott volna, ha ezeket utólag térkép alapján pontosította volna.

Ki kell emelnünk a szerzőnek az egyes hadműveletek leírása utáni következtetéseit és értékelését. A magyarországi felszabadító hadműveletek ilyen részletes és alapos értékelésével ugyanis Malahov könyvében találkozunk először. Ezek az értékelések jelentős segítséget nyújtanak a magyar történelemkutatók számára is.

Összefoglalva: Malahov ezredes a könyv megírásával nagyban hozzájárul ahhoz, hogy a szovjet olvasók részletesen megismerjék a Vörös Hadsereg magyarországi felszabadító harcait. A hazánkban kibontakozó demokratikus megújulás, majd a szocializmus építése néhány eredményének bemutatásával a szerző bizonyítja: *a szovjet nép fiainak áldozata nem volt hiábavaló!* A dolgoz magyar nép élt a szabadságadta lehetőséggel, új társadalmat épít, amely egymagában is szimbolizálja a szovjet nép iránti örök háláját.

Dr. Mucs Sándor